

นักวิจัย มีทั้ง ดี และ ไม่ดี

..มุมมอง **คลื่น** ใหม่..

• เกียรติศักดิ์ เผ่าอินทร์ •

ดร.มณฑล แก้วมณี

ดร.โด่ง อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การประมง คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ลูกชายคนกลางของครอบครัว "แก้วมณี" ครอบครัวข้าราชการที่มีฐานะปานกลาง สามารถเอนทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะเกษตรศาสตร์ แต่ด้วยความไกลบ้านและเป็นครั้งแรกของการหลุดออกจากกรอบระเบียบวินัยของคุณพ่อที่เป็นทหาร ทำให้เดินออกนอกเส้นทางจนถูกรื้อไทร์

หลังจากรวบรวมพลังใจอยู่พักใหญ่ ดร.โด่งลงสนามสอบใหม่เข้าเรียนคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จากนั้นเรียนต่อปริญญาโทด้านวิทยาศาสตร์การประมง ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเริ่มต้นการทำงานเป็นอาจารย์ที่คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เมื่อทำงานไปได้สักพัก มีความคิดที่จะเรียนต่อปริญญาเอกในต่าง

ประเทศ จึงมุ่งมาสอบชิงทุนกระทรวงศึกษาธิการของประเทศญี่ปุ่น บินลัดฟ้าไปคว้าปริญญาเอกด้าน Marine Ecology จาก Mie University ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้านวิทยาศาสตร์การประมงอันดับต้นๆ ของญี่ปุ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก

เป็นเรื่องยากที่ครอบครัวชนชั้นกลางลงมาถึงล่าง จะสามารถส่งลูกหลานไปร่ำเรียนเมืองนอกเหมือนกับตระกูลดัง ถึงกระนั้นโอกาสทางการศึกษาก็ไม่ได้ดับตันเสมอไป หากมีพื้นที่จะไขว่คว้ายังมีช่องทางการสอบชิงทุนของรัฐบาลไทย หรือต่างประเทศ และเส้นทางของ **ดร.มณฑล แก่นมณี** หรือ **ดร.โด่ง** อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การประมง คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คือหนึ่งในดอกผลแห่งความสำเร็จนั้น

ทว่า บนเส้นทางที่เหยียบย่ำในต่างแดนนั้น อาจไม่สวยหรืออย่างที่ใครหลายคนคาดหวังไว้ “คม ชัด ลึก” อาสาพูดคุยกับ ดร.มณฑล หน่งใหญ่วัย 40 ปี ดีกรีปริญญาเอก ด้าน นิเวศวิทยาทางทะเล แบบกะเทาะเปลือกให้เห็นแก่นแกนแห่งความนึกคิด เพื่อไขปริศนาชีวิตนักศึกษไทยในแดนปลาดิบว่า สุขทุกข์เพียงใดว่าจะสามารถคว้าใบปริญญาเอกกลับมาตุภูมิ หรือมอบวิพากษ์จุดอับวงการวิจัยสัตว์น้ำเมืองไทย เหตุใดไม่ก้าวหน้า ทัดเทียม หรือเทียบเท่าต่างชาติ

โดนรีร์-รวบพลังเริ่มต้นใหม่

ดร.มณฑล ย้อนชีวิตวัยเยาว์ว่า เกิดในครอบครัวข้าราชการฐานะปานกลาง บิดาเป็นนายทหารอากาศ มารดาบริหารการสังกัดกรมที่ดิน เป็นลูกคนกลางในพื้นที่ 3 คน สอบเข้าศึกษาต่อได้ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.) จากบุตรชายนายทหารซึ่งเติบโตมาในครอบครัววินัยอันเคร่งครัด เมื่อต้องไปอยู่ไกลบ้านก็เปรียบเสมือนวิหคหลงลม ใช้ชีวิตอิสระอย่างไม่เคยได้รับมาตลอดเกือบ 20 ปี จุดนี้ส่งผลให้การเรียนตกต่ำลงเรื่อยๆ ในที่สุดก็โดนรีไทร์ขณะอายุปี 2

“เรามันลูกทหาร พ่อสอนให้อยู่ในกฎระเบียบ สมัยเรียนมัธยมเพื่อนเขาเริ่มเที่ยวเฮด แต่ผมไม่เคยไปเลย พอเอนท์ติดที่ มช.ดีใจมาก คิดว่าโชคสองชั้น คือ ได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยชื่อดัง และได้รับการปลดปล่อย ปีแรกใช้ชีวิตสนุกไปกับการเรียนรู้โลกใหม่ ทั้งกินเหล้าและเที่ยวกลางคืน ผลคือ การเรียนแยลงจนถูกรีไทร์ งงมาก ทำอะไรไม่ถูกไปพักหนึ่ง”

เจ้าตัวเล่าว่า คุณแม่เพิ่งมาบอกให้ฟังตอนหลังว่า ทันที่ที่พ่อได้รับจดหมายจากมหาวิทยาลัย ท่านเสียใจมาก แต่ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ รีบให้แม่ขึ้นมาเชียงใหม่ เพื่อรับเขากลับบ้าน เพราะเกรงว่า

จะคิดมาก กลัวเริ่มต้นชีวิตใหม่ไม่ได้ ซึ่งหลังจากใช้เวลารวบรวมพลังใจอยู่พักใหญ่ ก็สอบเข้าคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มาคราวนี้ ดร.โด่งตั้งใจว่าจะ ไม่ยอมให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยอีก และยิ่งเรียนต่อคว้าปริญญาโทจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาได้อีกใบ

เบนเข็มต่อดอกเตอร์แดนปลาดิบ

ชีวิตการทำงานเริ่มต้นโดยการเป็นอาจารย์ที่คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กระทั่งปี 2542 จุดพลิกผันก็เกิดขึ้น เมื่อมีแนวคิดอยากเรียน

ปาสถาน และฟิลิปปินส์ แต่เขาทุนมีจำกัด การสมัครครั้งแรกผมไม่ผ่านเกณฑ์ แต่ก็ไม่ท้อ คิดว่าปีหน้าเอาใหม่ ย้ำกับตัวเองเสมอว่า ต้องไปเรียนรู้ที่ญี่ปุ่นให้ได้เพราะเผ่าพันธุ์นี้หน้าสนใจนำค้นหา”

ดร.มณฑล อธิบายต่อว่า ญี่ปุ่นเป็นคนเอเชียที่สามารถพัฒนาตัวเองจนทัดเทียมกับชาติมหาอำนาจ ทั้งยุโรปและอเมริกา พวกเขาอาจไม่ใช่เจ้าของทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลกอย่างไอแซก นิวตัน หรือไอน์สไตน์ เจ้าของทฤษฎีสัมพันธภาพ แต่คนญี่ปุ่นสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้มาต่อยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญพวกเขาจะรักภักดีต่อองค์กร

“เรามันลูกทหาร พ่อสอนให้อยู่ในกฎระเบียบ สมัยเรียนมัธยมเพื่อนเขาเริ่มเที่ยวเฮด แต่ผมไม่เคยไปเลย พอเอนท์ติดที่ มช.ดีใจมาก คิดว่าโชคสองชั้น คือ ได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยชื่อดัง และได้รับการปลดปล่อย ปีแรกใช้ชีวิตสนุกไปกับการเรียนรู้โลกใหม่ ทั้งกินเหล้าและเที่ยวกลางคืน ผลคือ การเรียนแยลงจนถูกรีไทร์ งงมาก ทำอะไรไม่ถูกไปพักหนึ่ง”

ต่อต่างประเทศ ดร.มณฑล บอกว่า เมื่อไม่ได้เกิดบนกองเงินกองทอง การไปเรียนเมืองนอกจึงต้องดิ้นรนอย่างหนัก โดยชวนชายหาช่องทางขอทุนด้วยตัวเองซึ่งมี 3 แนวทาง คือ 1.สอบชิงทุน ก.พ.ของรัฐบาลไทย 2.สอบชิงทุนกระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่น ผ่านทางสถานทูตญี่ปุ่น และ 3.คล้ายกับข้อ 2 แต่สมัครโดยตรงที่มหาวิทยาลัยในญี่ปุ่น ซึ่ง ดร.มณฑล ตัดสินใจเลือกช่องทางสุดท้ายนี้

“มหาวิทยาลัยที่ผมเลือก ถือว่ามีชื่อเสียงด้านวิทยาศาสตร์การประมงระดับต้นๆ ของญี่ปุ่น จึงมีการแข่งขันกันสูงมากโดยเฉพาะนักศึกษาจากกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างไทย บังกลาเทศ

ชีวิตนักเรียนนอกไม่สุขสบาย ในที่สุด ปี 2544 ความฝันก็เป็นความจริง เจ้าตัวเล่าว่า ทันที่ที่ไปถึงแดนปลาดิบ ไม่ได้เป็นนักศึกษาปริญญาเอกทันที แต่เริ่มต้นด้วยการเป็นนักศึกษาวิจัยประมาณ 5-6 เดือน เพื่อสอบเปลี่ยนสภาพเป็นนักศึกษาปริญญาเอก และต้องผ่านด่านทดสอบสำคัญ คือ การแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นอังกฤษ และแปลจากอังกฤษเป็นญี่ปุ่น รวมทั้งสอบอังกฤษล้วนๆ

“การเริ่มต้นชีวิตนักศึกษาเมืองนอกสหัสสเอาการ ช่วง 6 เดือนแรก เรียนภาษาญี่ปุ่นอย่างเดียว เป็นหลักสูตรสำหรับนักศึกษาต่างชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตรงนี้ต้องกอบโกยให้มากและรู้ให้จริง จะเป็นประโยชน์ต่อเราเองในระหว่างการใช้ชีวิตในญี่ปุ่น ส่วนบรรยากาศการเรียนระดับปริญญาเอก เน้นการทำงานวิจัยสื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่นเป็นหลัก สารภาพตรงๆ ว่า 3-4 เดือนแรก ผมนี้โง่เลย ไม่รู้ว่าเขาคุยอะไรกัน เหตุผลที่เขาเรียนด้วยภาษาญี่ปุ่นมาจาก 2 ส่วน อันดับแรก ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของคนญี่ปุ่น หรือแม้แต่อาจารย์ยังไม่ดีนัก และสอง เขามีความเป็นชาตินิยมสูง"

ดร.โต่ง บอกว่า โชคดีที่ก่อนบินไปเรียนต่อมีการเตรียมตัวอย่างดี ในการศึกษาวัฒนธรรมและนิสัยใจคอชาวญี่ปุ่น จึงรู้สิ่งไหนควรทำไม่ควรทำ ซึ่งนักศึกษาบางรายปรับตัวไม่ได้ถึงขั้นเรียนไม่จบก็มีเช่นกัน ส่วนเขาเพียงครึ่งปีก็สามารถปรับตัวได้ ชีวิตส่วนใหญ่จึงง่วนอยู่กับการขออาศัย โดยสารเรือลากอวนของชาวประมง ไปเก็บตัวอย่างสัตว์น้ำในทะเล เพื่อทำงานวิจัยอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อย ซึ่งนอกจากได้ความรู้แล้ว ยังได้ความไว้วางใจจากคนพื้นเมืองด้วย หลังจากใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปีครึ่ง ก็คว้าปริญญาเอกมาได้ โดยนำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง "เปลี่ยนแปลงประชากรปลาดาวในแต่ละปี อันมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม" ลงตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการชื่อดังของประเทศอังกฤษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการ
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรณีใดๆ

“ได้อยู่ในธุรกิจกึ่ง แต่ถือว่ากึ่งเป็น
กรณีศึกษาได้ดีที่สุด”

สารภาพ “นักวิจัยมีทั้งดี-ไม่ดี”

ดร.มณฑล บอกอีกว่า หลักเกณฑ์ในการ
เลือกหัวข้องานวิจัยของนักวิจัยนั้น ส่วนใหญ่เลือก
ทำตามความชอบและความถนัด ทว่า หัวใจของ
การทำวิจัยต้องยึดหลักการพัฒนาโดยไม่ทำลายสิ่ง
แวดล้อมด้วย อย่างกรณีกึ่งอุตสาหกรรม ทำอย่างไร
ให้การเลี้ยงกุ้งกุลาดำยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่ง
แวดล้อม แคลิเทียตรงนี้ก็ยากแล้ว การเลี้ยงแบบ
ยั่งยืนคือ จะต้องไม่เอาพ่อแม่พันธุ์จากธรรมชาติมา
เลี้ยง ฉะนั้นต้องมีการคัดพ่อแม่พันธุ์มาเลี้ยงมาใน
บ่อ แล้วพัฒนาสายพันธุ์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้
ผลผลิตดี ส่วนความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น
กระบวนการผลิตต้องไม่ปล่อยสิ่งปนเปื้อนสร้าง
ผลกระทบต่อระบบนิเวศ แต่ทุกวันนี้การเลี้ยงกุ้ง
บ้านเรายังทำไม่ได้

“ผมมองว่านักวิจัยเพียงกลุ่มเดียวไม่
สามารถขับเคลื่อน หรือว่าสร้างความสำเร็จ หรือ
ส่งผลประโยชน์โดยตรงสู่เกษตรกรได้ ต้องอาศัย
การเชื่อมโยงระหว่างตัวนักวิจัยกับเกษตรกรเป็น
ไปอย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องนี้สำคัญมาก ไม่ใช่
เหมือนที่ผ่านมา พอผลงานวิจัยดีๆ สำเร็จ ผู้ที่ได้
รับประโยชน์มักเป็นเอกชนบางรายเท่านั้น จึง
เป็นเรื่องยากที่จะส่งต่อองค์ความรู้ที่แท้จริง
แก่เกษตรกรได้ สุดท้ายคำถามก็ย้อนกลับมาที่ตัว
นักวิจัยว่า เหตุใดผลงานวิจัยจำนวนมากไม่ได้นำ
มาใช้ประโยชน์สูงสุด และทำให้สูญเงินภาษี
ประชาชนไปโดยเปล่าประโยชน์หรือไม่”

สถานการณ์ดังกล่าว ดร.มณฑล ประเมินว่า
ในอนาคตผู้ตกที่นั่งลำบากคือตัวเกษตรกรแต่ต้อง
ยอมรับว่านักวิจัยมีทั้งดีและไม่ดี นักวิจัยที่ดีมี
คุณภาพ ก็ควรได้รับการส่งเสริม ส่วนนักวิจัยไม่มี

คุณภาพแล้ว
รับเงินภาษีของ
ประชาชนไป
ทำงานไม่มี
คุณภาพ ทำให้
เจ้าของเงินที่แท้
จริงต้องเสีย
ประโยชน์อย่างนี้
ต้องสนับสนุน

คาดการณ์ว่า เฉพาะเงินสำหรับภารวิจัยด้านสัตว์
น้ำในเมืองไทยตกประมาณ 100 ล้านบาท ดังนั้น
จำเป็นต้องมีระบบตรวจสอบงานวิจัยแต่ละชิ้น
อย่างเข้มงวดควบคุมไปด้วย

โมเดลโครงสร้างงานวิจัยในพื้นที่ ดร.มณฑล
อธิบายว่า ควรยึดบันได 3 ชั้น คือ “ขั้นแรก” ระบบ
การตรวจสอบผลงานวิจัยต้องเข้มแข็งมากขึ้นกว่า
ในปัจจุบัน เพื่อกลั่นกรองงานวิจัยที่มีคุณภาพ “ขั้น
ที่สอง” พัฒนาระบบการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้
เกิดประโยชน์สูงสุด เริ่มตั้งแต่ตัวนักวิจัย ผู้นำผล
งานไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ และ “ขั้นสุดท้าย” ให้
ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

ผู้ที่กำลังตัดสินใจไปเรียนต่อต่างประเทศ
ดร.มณฑล แนะนำ ควรวางแผนให้ดี ไม่ใช่เลือก
ตามแฟชั่น บางคนไม่ได้เกิดบนกองเงินกองทอง
(ตัวเองเป็นต้น) ฉะนั้นโอกาสที่จะได้ไปเรียนต่อต่าง
ประเทศด้วยทุนส่วนตัวปิดประตูคิดได้เลย จึงต้อง
แสวงหาทุนจากส่วนอื่นๆ ซึ่งเป็นภาระเดือดร้อน
สนามแข่งขันนั่นเอง และเมื่อโอกาสมาถึงรับไหว
คว่าอย่าให้หลุดลอยไปง่ายๆ ทั้งนี้ข้อได้เปรียบของ
นักเรียนทุนคือ ความอดทนและความพยายามสูง
เพราะหากพลาดแล้ว ยากที่จะกลับมาได้ทุนอีก
รอบ

และท่องไว้ให้ขึ้นใจ “จงรับมือกับปัญหาด้วยความ
เชื่อมั่น อย่าหวาดหวั่นต่ออุปสรรคใดๆ”

นักวิจัยไทยยังคล้ำเป้าไม่เจอ

หลังเรียนจบ ดร.มณฑล โบกมือลาแดน
อาทิตย์อุทัย บินลัดฟ้ากลับเมืองไทย มาสอน
หนังสือประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การประมง
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ควบคู่กับ
การทำงานวิจัย ซึ่งในบ้านเราเวลานั้น ความตื่นตัว
ในการส่งเสริมงานวิจัยยังจำกัดอยู่ในวงแคบๆ
หน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยมีจำกัด จึงพยายาม
หาช่องทางทุนทำงานวิจัยตามความรู้พื้นฐานที่
ถนัด กระทั่ง อ.เผด็จศึกดี จารย์พันธ์ู ให้ความ
ช่วยเหลือจนได้รับทุนจากสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำวิจัยเรื่อง “หอย
เป่าอื้อ” นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมการทำหน้าที่ให้
คำแนะนำนักวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ (วช.)

“ปัจจุบันบุคลากรด้านการวิจัยสัตว์น้ำใน
ประเทศไทย ผลงานวิจัยก็มีจำนวนมากเช่นกัน
โดยเฉพาะเรื่องกุ้งขาวและกุ้งกุลาดำ แต่คำถาม
คือ แล้วทำไมธุรกิจสัตว์น้ำไทยไม่เติบโตอย่างที่
ควรจะเป็น ปอ่ยครั้งที่สินค้าจากบ้านเราโดน
ตลาดต่างประเทศตำหนิเรื่องคุณภาพต่ำ มีสาร
ปนเปื้อน จนถูกส่งกลับคืน สาเหตุหนึ่งผมมองว่า
อาจเป็นเพราะการทำงานวิจัยเป็นในลักษณะแยก
ส่วน เช่น สัตว์น้ำหนึ่งชนิดมีผู้ทำวิจัยหลายคน ทั้ง
วิจัยเรื่องการเพาะเลี้ยง เรื่องโรค เรื่องธุรกิจ เรื่อง
การดูแลและบริหารจัดการ แต่อาจไม่ตรงตาม
ความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง เหมือน
กับว่าตัวนักวิจัยเองยังคล้ำเป้าไม่เจอ แล้วก็
ถ่ายทอดให้เกษตรกรได้ไม่เต็มที่ แม้ว่าผมเองไม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้